

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. М. ГОРЬКОГО

ВІСНИК ГІГІЄНИ ТА ЕПІДЕМІОЛОГІЇ
ВЕСТНИК ГИГИЕНЫ И ЭПИДЕМИОЛОГИИ
VESTNIK OF HYGIENE AND EPIDEMIOLOGY

Науково-практичний журнал
Заснований у 1997 році

Том 16, № 2, 2012

Редакційно-видавничий відділ
Донецького національного медичного університету ім. М. Горького

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор В.Я. УМАНСЬКИЙ

В.І. АГАРКОВ, Г.О. БОНДАРЕНКО, М.П. ГРЕБНЯК,

В.І. ДЕНИСЕНКО (*заступник головного редактора*), О.Б. ЄРМАЧЕНКО, М.В. ЖАДИНСКИЙ,

І.А. ЗАЙЦЕВ, Н.Ф. ІВАНИЦЬКА, В.М. КАЗАКОВ, Д.О. ЛАСТКОВ,

О.В. ПАРТАС (*відповідальний секретар*), Л.І. СЛЮСАР, Ю.М. ТАЛАКІН

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

В.Г. БАРДОВ (Київ), О.П. ВОЛОСОВЕЦЬ (Київ), М.П. ВОРОНЦОВ (Харків), С.І. ГАРКАВИЙ (Київ),

Ю.Д. ДУМАНСЬКИЙ (Київ), М.Г. КАРНАУХ (Кривий Ріг), В.О. КОРОБЧАНСЬКИЙ (Харків),

Ю.І. КУНДІЄВ (Київ), І.П. ЛОСЬ (Київ), С.Т. ОМЕЛЬЧУК (Київ), М.Г. ПРОДАНЧУК (Київ),

В.О. ПРОКОПОВ (Київ), Є.В. ПРОХОРОВ (Донецьк), Г.І. РУМЯНЦЕВ (Москва), А.І. СЕВАЛЬНЄВ (Запоріжжя),

І.В. СЕРГЕТА (Вінниця), А.М. СЕРДЮК (Київ), О.О. СОХІН (Київ), І.М. ТРАХТЕНБЕРГ (Київ),

М.Г. ШАНДАЛА (Москва), Л.М. ШАФРАН (Одеса), О.П. ЯВОРОВСЬКИЙ (Київ)

Науковий редактор Д.О. ЛАСТКОВ

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Мінюст України КВ № 16041-4513ПР від 2 грудня 2009 року

ВИДАВЦІ ЖУРНАЛУ:

ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. М. ГОРЬКОГО

ДОНЕЦЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА САНІТАРНО-ЕПІДЕМІОЛОГІЧНА СТАНЦІЯ

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: 83003, м. Донецьк, пр. Ілліча, 16, кафедра гігієни, екології та безпеки життєдіяльності.

Тел. 062-295-61-80

e-mail: olegpartas@mail.ru

Рекомендовано до видання Вченою радою Донецького національного медичного університету ім. М. Горького 28 листопада 2012 року, протокол № 8

© Вісник гігієни та епідеміології (ISSN 1607-0860)

Журнал зареєстровано ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів у галузі медичних наук (Перелік затверджено постановою президії ВАК України №1-05/1 від 10.02.2010, Бюл. ВАК №3, 2010)

Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГІГІЄНИ ТА ЕКОЛОГІЇ», присвячені 80-річчю кафедри гігієни, екології та безпеки життєдіяльності

й 25-річчю кафедри гігієни ФІПО ДонНМУ

(12-13 жовтня 2012 р. м. Донецьк)

Технічний редактор С.М. Васильюнок

ISSN 1607-0860

9 771607 086001

Підписано до друку 29.11.2012. Здано до набору 03.12.2012. Тираж 320 прим.

Формат 84x60 ¹/₈. Папір офсетний. Обсяг фіз. друк. арк. 12,0.

Видруковано в друкарні ТОВ «Норд комп'ютер» на цифровому лазерному видавничому комплексі Rank Xerox DocuTech 135.

Адреса: м.Донецьк, 83003, вул. Разенкова, 6

*Л.П. Шаравара***СТАН ЗДОРОВ'Я ПРАЦЮЮЧОГО НАСЕЛЕННЯ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ
НА 2010 РІК***Запорізький державний медичний університет, Україна*

Реферат. Проведено аналіз 513 випадків професійних захворювань за період з 2001 по 2010 рік у робітників основних галузей промисловості Запорізької області. Вивчено структуру професійної патології відповідно нозологічних форм, динаміку рівня професійної патології за 10 років та поширеності у різних галузях промисловості.

Ключові слова: професійна патологія, шкідливі виробничі чинники, умови праці

Нині у розвинутих країнах світу широко впроваджуються рекомендації ООН, ВООЗ та інших міжнародних організацій щодо забезпечення громадських прав людини на безпечні та здорові умови праці та пріоритетного медичного обслуговування працюючого населення. В умовах формування нових соціально-економічних відносин ці рекомендації заслуговують найпильнішої уваги і запровадження в Україні [1,3].

Професійна захворюваність (ПЗ) в Україні в останні 10 років має відносно стабільні показники. За основними галузями народного господарства ПЗ в країні виглядає таким чином: вугільна промисловість – 83,7%, металургійна промисловість – 6,1%, машинобудування 4,4%, сільське господарство – 0,5%, промбудматеріали – 0,4%, легка промисловість – 0,2%, будівництво – 0,1%, інші галузі промисловості – 4,3%.

За даними літератури, рівень ПЗ в Україні складає 13,3 на 100 тисяч працюючих, що значно менше ніж в країнах Європи (Швеція – 323,1 на 100 тис., Фінляндія – 231,1 на 100 тис., Франція 31,1 на 100 тисяч працюючих), хоча умови праці в цих країнах кращі, ніж в Україні. Все це говорить про невідосконалення системи реєстрації випадків ПЗ і не дає можливості встановити реальну картину випадків ПЗ в нашій країні [6,7].

Стан здоров'я і захворюваність працездатного населення – тема більшості сучасних наукових досліджень. Важливим розділом в цих дослідженнях є вивчення причин, що призводять до захворюваності та розробка профілактичних заходів і рекомендацій [2,4,5].

Мета роботи – визначити стан здоров'я пра-

цюючого населення Запорізької області за 10 останніх років.

Матеріал та методи

Зібрано, проаналізовано та узагальнено звітні матеріали у відділі гігієни праці Запорізької обласної санітарно-епідеміологічної станції по всім галузям промисловості. Матеріали професійної захворюваності (ПЗ) у цих галузях проаналізовано за період з 2001 по 2010 рік. Отримані показники ПЗ на 10 тис. робітників, проаналізована динаміка рівня ПЗ, визначена структура зареєстрованих захворювань професійного генеза, структура ПЗ в залежності від стажу в шкідливих виробничих умовах та віку працівників.

Результати та обговорення

За період з 2001 по 2010 роки на підприємствах Запорізької області було зареєстровано 513 випадків ПЗ, для отримання достовірної картини динаміки ПЗ за останні 10 років розраховано відносні показники ПЗ на 10 тисяч працюючих (рис.1). Рівень ПЗ протягом цих років у середньому склав $1,08 \pm 0,22$. Найбільший показник рівня ПЗ був зареєстрований у 2002 (1,44 на 10 тисяч робітників) та 2010 роках (1,46 на 10 тисяч робітників), що більш за все пов'язано з економічним становищем країни. За даний період максимальний темп зниження рівня ПЗ відбувся з 2002 по 2003 роки (- 56,84%). Починаючи з 2007 року рівень ПЗ почав помірно зростати, і темп приросту за період з 2007 по 2010 роки склав +78,5%, що насамперед пов'язано з економічною кризою, скороченням підприємств та встановленням робітниками діагнозу ПЗ, для покращення свого фінансового положення. Середній рівень ПЗ за 10 років у основних галузях має такі показники: чорна металургія – $3,95 \pm 1,21$, кольорова металургія – $7,88 \pm 6,04$, галузь будівництва і транспорту – $1,65 \pm 1,80$, машинобудування – $0,56 \pm 0,40$, сільське господарство – $0,51 \pm 0,42$, галузь охорони здоров'я – $6,9 \pm 5,2$. Високий рівень ПЗ у кольоровій металургії пов'язаний насамперед з поступовим припиненням роботи крупного металургійного підприємства.

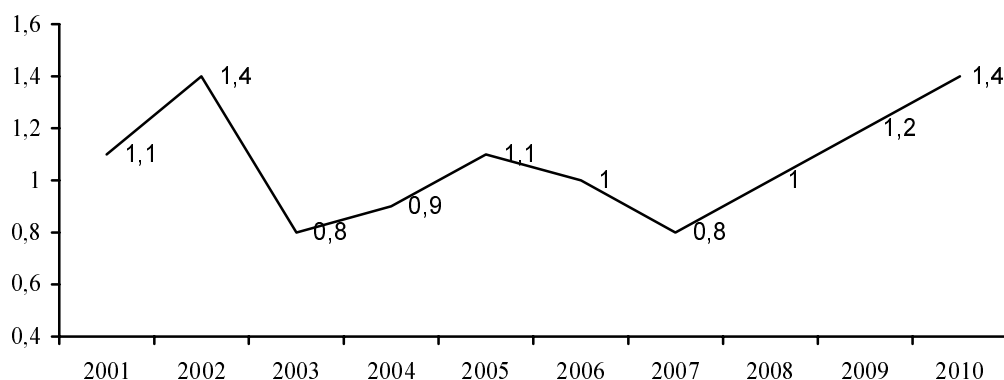

Рис. 1 Динаміка рівня ПЗ на 10.000 працюючих за період з 2001 по 2010 роки

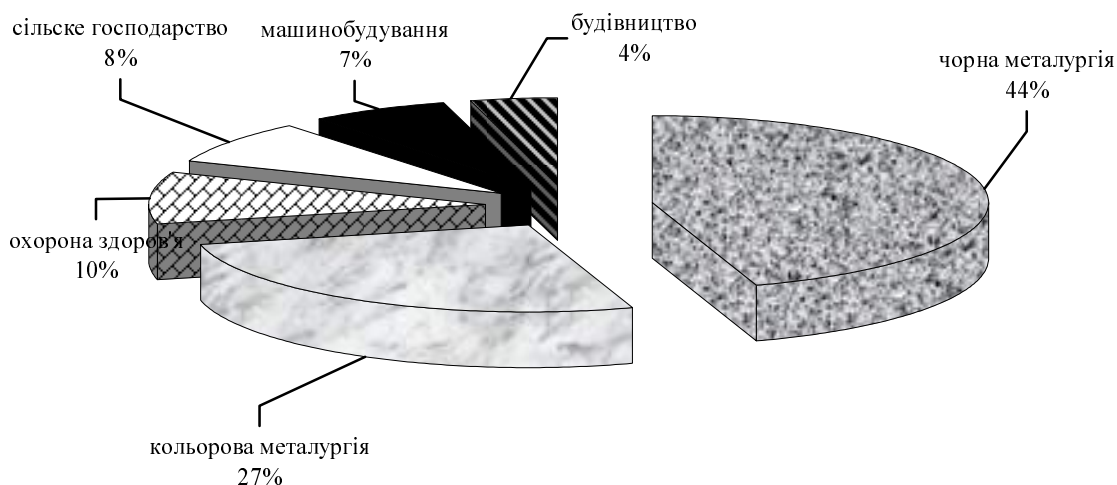

Рис. 2 Розповсюдження ПЗ по основним галузям промисловості за останні 10 років

Оцінюючи розподіл виявлених ПЗ за галузями промисловості, слід зазначити, що найчастіше реєструються ПЗ на підприємствах чорної металургії - 44,8 %, на підприємствах кольорової металургії - 26,5 %, серед медичних робітників - 9,6 % та у сільському господарстві - 8 %; найменша питома вага відмічалася у машинобудуванні (6,8 %) та у галузі будівництва і транспорту (4,02 %) (рис.2).

Структура ПЗ за 10 років відповідно нозологічних форм виглядає таким чином: пилова патологія - 33 %, інтоксикація хімічними сполуками - 13,6%, вібраційна хвороба - 12,8 %, нейросенсорна приглухуватість - 11,6 %, захворювання периферичної нервової системи - 7,5%, туберкульоз - 7,1%, захворювання кістково-м'язової системи - 6,5%, катаракта - 3,5%, професійний рак - 2 %, алергічні захворювання - 1,5%, гепатит та флюороз по 0,5% (рис.3).

Найбільшу кількість випадків ПЗ зареєстровано серед чоловіків - 76,3%, (23,6% - у жінок).

Стосовно віку, то серед потерпілих переважають працівники вікових груп 50-59 років та 40-49 років, відповідно 45,4% та 26,6%, що разом склали 72%. Відсоток потерпілих віком більше 60 років склав 14,2%, 30-39 років - 7,8% та 20-29 років - 2,9% (рис.4).

Щодо стажу роботи в умовах дії шкідливих та небезпечних чинників виробничого середовища, то діагноз ПЗ встановлений у 13,2% працівників зі стажем роботи до 10 років, 28,1% - зі стажем роботи 10-19 років, 39,1% - зі стажем роботи 20-29 років та 19,6% - зі стажем більше 30 років (рис.5).

Слід зазначити, що у 36,6% постраждалих було встановлено діагноз 2-х професійних захворювань, що говорить про комбінований вплив виробничих чинників на стан здоров'я працюючих.

У структурі шкідливих виробничих чинників, які спричинили виникнення ПЗ у Запорізь-

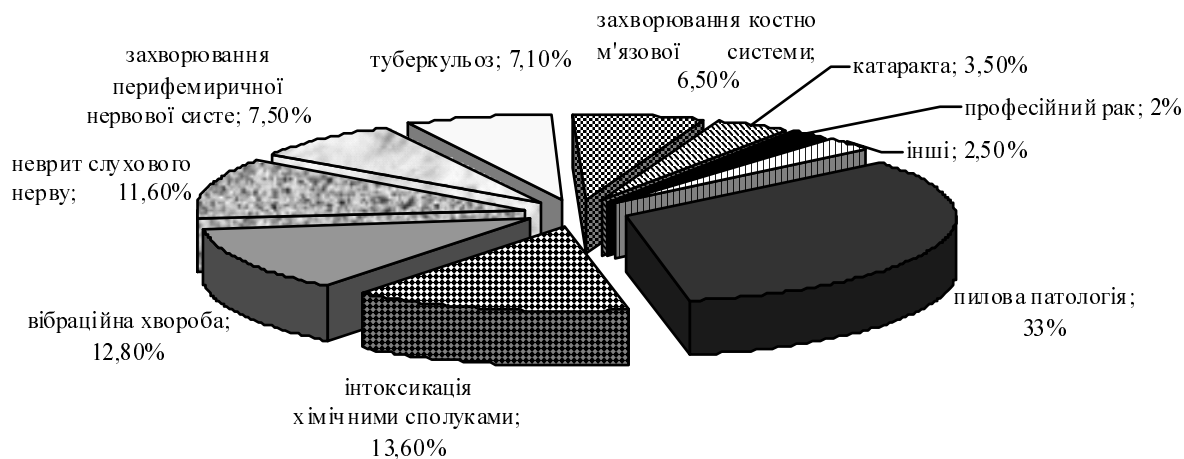

Рис.3 Структура ПЗ по нозологічним формам

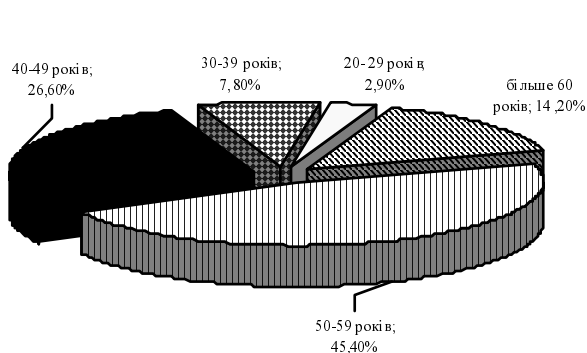

Рис.4 Розподіл випадків ПЗ стосовно віку працівників

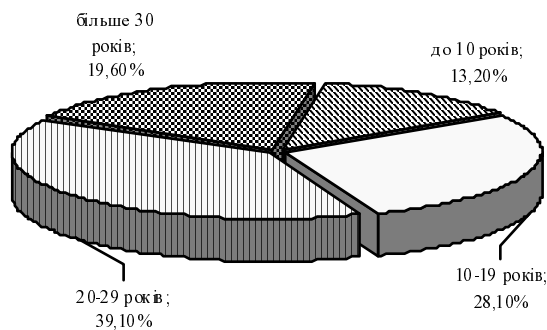

Рис.5 Розподіл випадків ПЗ щодо стажу роботи в умовах дії шкідливих та небезпечних чинників

кій області, найбільшу питому вагу мають хімічні чинники - 48,6%, 18,3% - вібрація, 12,0% - шум, 8,8% - фізичне перенавантаження, 7,3% - біологічні чинники, інфрачервоне випромінювання - 4,4%, несприятливий мікроклімат - 0,7% (рис.6).

Проведено порівняльний аналіз ПЗ у 2001 та 2010 роках. Встановлено, що у 2001 році на промислових підприємства області було зареєстровано 56 випадків ПЗ, що склало 1,07 на 10 тисяч працюючих; у 2010 році було зареєстровано 59 випадків ПЗ, що відповідно склало 1,5 на 10 тисяч працюючих. Таким чином, кількість випадків ПЗ у 2010 році підвищилася на половину.

Оцінюючи інтенсивність показників ПЗ у різних галузях промисловості у 2001 та у 2010 році, слід зазначити, що кількість випадків ПЗ

різко збільшилася на підприємствах кольорової металургії: з 4,1 на 10 тисяч працюючих у 2001 році на 21,8 у 2010 році, що пов'язано з припиненням роботи крупного металургійного підприємства. Також незначне збільшення інтенсивних показників ПЗ спостерігається у сільському господарстві: з 0,3 до 0,7 на 10 тисяч працюючих. У інших галузях промисловості відбулася позитивна тенденція зниження інтенсивних показників ПЗ, з максимальним зниженням у галузі охорони здоров'я: з 7,3 на 10 тисяч працюючих у 2001 році до 1,3 у 2010 році (рис.7).

Щодо структури ПЗ за нозологічними формами у 2001 та 2010 роках також спостерігаються деякі відмінності. У 2001 році найбільшу питому вагу ПЗ по нозологічним формам зайняли хвороби органів дихання - 23%; у 2010

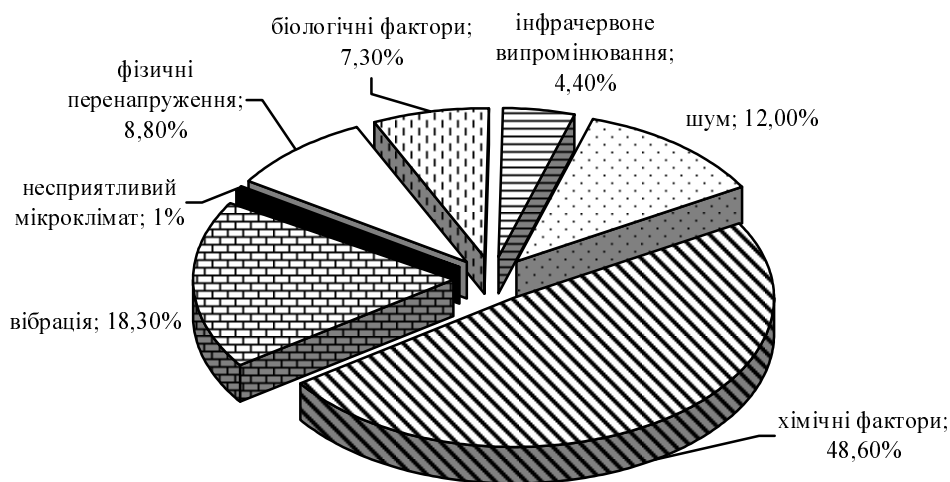

Рис.6 Розподіл випадків ПЗ стосовно факторів, які спричинили ПЗ

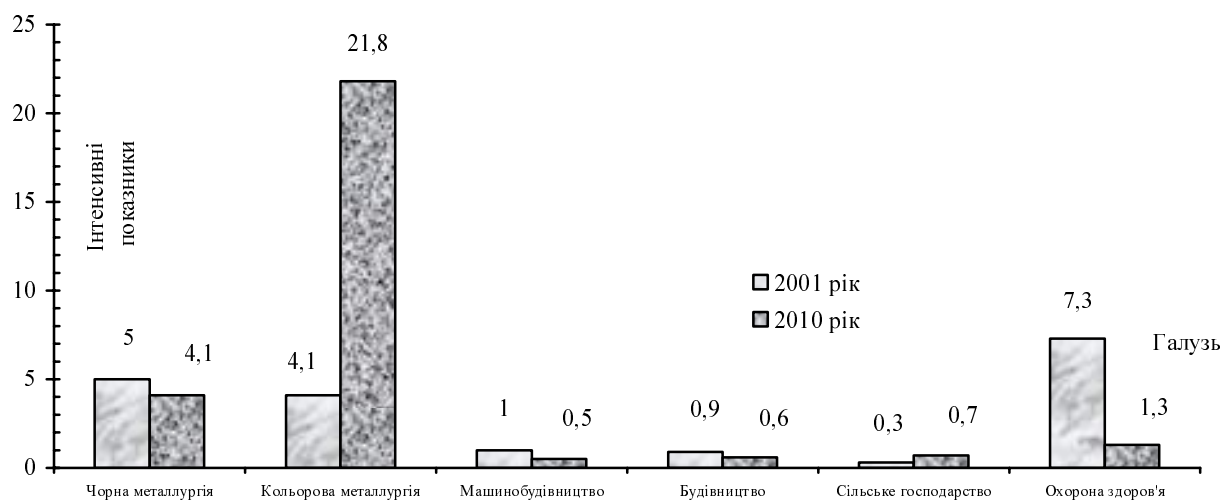

Рис.7 Інтенсивні показники ПЗ у основних галузях промисловості у 2001 та 2010 роках

році також на першому місці знаходиться пилова патологія, але відсоток випадків даної патології займає більшу половину випадків всіх ПЗ - 55,2%. Наступне місце у структурі ПЗ у 2001 році по нозологічним формам займають захворювання периферичної нервової системи, і складають, відповідно, 18,5%, у 2010 році на другому місці знаходяться отруєння хімічними речовинами – 17,9%.

У 2001 році на третьому місці знаходяться отруєння хімічними речовинами, разом з професійними захворюваннями вуха, і мають питому вагу 16,9% кожен. У 2010 році у структурі ПЗ після пилової патології та отруєння хімічними речовинами йде вібраційна хвороба - 9% та нейросенсорна приглухуватість – 6%. У 2001 наступні рангові місця займають захворювання кістково-м'язової системи – 10,8% та захворю-

вання на туберкульоз медичних робітників – 6%.

В и с н о в к и

1. За період з 2001 по 2010 роки на підприємствах Запорізької області було зареєстровано 513 випадків ПЗ. Середній рівень ПЗ протягом цих років у склав $1,08 \pm 0,22$ на 10 тис працюючих. Найбільша кількість ПЗ була зареєстрована у чорній та кольоровій металургії.

2. У структурі ПЗ за 10 років найбільшу питому вагу займають захворювання пилової етіології (33%).

3. За результатами аналізу за період з 2001 по 2010 роки, максимальна захворюваність спостерігається серед осіб зі стажем роботи 20-29 років (39,1%), в залежності від віку - у осіб 50-59 років (45,4%).

4. За останні 10 років спостерігається тенден-

ція до збільшення випадків ПЗ від дії хімічних факторів (2001 рік – 42%, 2010 рік - 68%).

5. Найбільший темп приросту рівня ПЗ з 2001 по 2010 роки відбувся у кольоровій металургії (429%) та у сільському господарстві (133%).

L.P. Sharavara

The Health Condition of Working Population in Zaporozhye Region in 2010

The analysis of incidents of occupational diseases in workers of main branches of industry of Zaporizhzhya region has been carried out during the period from 2001 to 2010. The study of the structure of occupational diseases in the nosological forms, the dynamics of the level occupational pathology during last 10 years and its distribution in branches of industry. (Vestn. Hyg. Epid. – 2012. – Vol. 16, № 2. – P. 262 - 266).

Key words: occupational pathology, harmful occupational factors, work conditions

Л.П. Шаравара

Состояние здоровья работающего населения Запорожской области на 2010 год

Проведен анализ 513 случаев профессиональных заболеваний за период с 2001 по 2010 года у рабочих основных отраслей промышленности Запорожской области. Изучена структура профессиональной заболеваемости по нозологическим формам, динамика уровня профессиональной патологии за 10 лет и распространенности по отраслям промышленности. (Вестн. гиг. эпид. – 2012. – Т. 16, № 2. – С. 262 - 266).

ЛІТЕРАТУРА

1. *Кундиев Ю.И., Нагорная А.М.* Профессиональное здоровье в Украине. Эпидемиологический анализ / Ю.И.Кундиев. - К.: Авиценна.- 2007.- 396 с.
2. *Карнаух М.Г.* Гігієнічні проблеми металургійного виробництва та профілактика професійних та професійно зумовлених захворювань / М.Г. Карнаух, О.В.Орехова, Л.А.Ткач // Довкілля та здоров'я.-2008.- №2.- С. 46-49.
3. *Измеров Н.Ф.* Роль профпатологии в системе медицины труда / Н.Ф. Измеров // Медицина труда и промышленная экология.- 2008.- №11. - С. 1-4.
4. *Измеров Н.Ф.* Глобальный план действий по охране здоровья работающих на 2008-2017 гг.: пути и перспективы реализации / Н.Ф. Измеров // Медицина труда и промышленная экология.- 2008.- №6. - С. 1-6.
5. *Кузьмин С.В.* Региональная «система медицины труда» - эффективная модель оценки и управления профессиональными рисками / С.В. Кузьмин, В.Б. Гурвич, В.Г. Климин // Медицина труда и промышленная экология. -2010.- №2. - С. 1-4.
6. *Прокопенко Л.В.* Научное обоснование системы оценки и управления профессиональным риском развития заболеваний в условиях современного производства и среды обитания / Л.В.Прокопенко // Медицина труда и промышленная экология.- 2009.- №12. - С. 5-10.
7. *Севальнев А.И.* Профессиональные риски заболеваемости населения Запорожской области / А.И. Севальнев, И.С.Козлова, Л.П.Шаравара // Актуальні питання сучасної медицини.- 2010.- Т.10, № 3(31).-С.270-272.

Надійшла до редакції 11.05.2012